RAPORT MONITORIMI

ME FOKUS TË VEÇANTË

FËMIJËT ROMË DHE EGJIPTIANË

NË ARSIMIN PARAUNIVERSITAR

Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi

Commissioner for Protection from Discrimination

Nëntor, 2026

Arsimi është mjeti më i fuqishëm për të thyer ciklin e përjashtimit dhe për të ndërtuar një shoqëri të barabartë.

Përmbajtja

HYRJE ___ ***3***

QËLLIMI DHE OBJEKTI I MONITORIMIT ___ ***3***

BAZA LIGJORE DHE STANDARDET E VLERËSIMIT ___ ***4***

Kuadri kushtetues dhe ligjor kombëtar ___ **4**

Kuadri ndërkombëtar i të drejtave të njeriut ___ **5**

METODOLOGJIA E MONITORIMIT ___ ***6***

TË DHËNAT E PËRGJITHSHME MBI PËRFSHIRJEN E NXËNËSVE ROMË DHE EGJIPTIANË ___ ***7***

Fëmijët romë dhe fëmijët egjiptianë në arsimin parauniversitar ___ 7
Shpërndarja e nxënësve romë sipas DRAP-ve ___ 8
Shpërndarja e nxënësve egjiptianë sipas DRAP-ve ___ 8
Përqendrimi, regjistrimi dhe shpërndarja e nxënësve romë dhe egjiptianë ___ 9
Frekuentimi, vijueshmëria dhe pjesëmarrja në jetën shkollore ___ 11
Monitorimi dhe përdorimi i të dhënave administrative ___ 12
Masat mbështetëse dhe parandalimi i braktisjes ___ 13
Bashkëpunimi ndërinstitucional dhe planet e veprimit ___ 14
Ankesat dhe sinjalizimet ___ 15
Praktika institucionale e KMD-së në fushën e arsimit ___ 16

PËRFUNDIME ___ ***16***

REKOMANDIME ___ ***18***

Matrica për ndjekjen e rekomandimeve ___ ***20***

AKRONIME

AKAP - Agjencia Kombëtare e Arsimit Parauniversitar

DRAP - Drejtoria Rajonale e Arsimit Parauniversitar

GJEDNJ - Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut

IAP - Institucione Arsimore Parauniversitare

ZVAP - Zyrë Vendore e Arsimit Parauniversitar

HYRJE

E drejta për arsim përbën një nga të drejtat themelore të njeriut dhe një parakusht për garantimin e barazisë së mundësive, zhvillimit individual dhe përfshirjes sociale. Garantimi i aksesit në arsim në kushte të barabarta dhe pa diskriminim është detyrim i institucioneve publike dhe një element thelbësor i një sistemi arsimor gjithëpërfshirës.

Fëmijët romë dhe egjiptianë mund të përballen me barriera që lidhen me kushtet ekonomike dhe sociale, vendbanimin, aksesin në institucionet arsimore, frekuentimin dhe vijueshmërinë në arsim. Në këtë kuadër, një vëmendje të veçantë kërkojnë situatat në të cilat përqendrimi i nxënësve romë dhe egjiptianë në institucione të caktuara arsimore mund të krijojë ose të ruajë forma të ndarjes faktike.

Problematika e segregimit të fëmijëve romë dhe egjiptianë në arsim është trajtuar edhe nga mekanizmat evropianë të mbrojtjes së të drejtave të njeriut. Në çështjen X dhe të Tjerët kundër Shqipërisë, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka trajtuar situatën e segregimit të nxënësve romë dhe egjiptianë në shkollën 'Naim Frashëri' në Korçë, duke vënë në dukje nevojën për marrjen e masave efektive për adresimin e ndarjes faktike. Gjithashtu, Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI), në vlerësimet e tij për Shqipërinë, ka evidentuar vijimësinë e problematikave që lidhen me segregimin de facto në arsim dhe nevojën për forcimin e masave që garantojnë përfshirjen efektive dhe të barabartë të fëmijëve romë dhe egjiptianë.

Në ushtrim të kompetencave ligjore për monitorimin e zbatimit të parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi ndërmori këtë monitorim me fokus përfshirjen e nxënësve romë dhe egjiptianë në arsimin parauniversitar, me vëmendje të posaçme ndaj situatave që mund të krijojnë, ruajnë ose thellojnë forma të segregimit apo ndarjes faktike. Monitorimi përfshin gjithashtu analizën e të dhënave të administruara për nxënësit romë dhe egjiptianë sipas Drejtorive Rajonale të Arsimit Parauniversitar, me qëllim evidentimin e shpërndarjes territoriale dhe të diferencave ndërmjet juridiksioneve arsimore.

QËLLIMI DHE OBJEKTI I MONITORIMIT

Qëllimi i monitorimit është vlerësimi i përfshirjes së nxënësve romë dhe egjiptianë në arsimin parauniversitar, me fokus të posaçëm në identifikimin e faktorëve që mund të krijojnë, favorizojnë ose ruajnë situata të segregimit apo ndarjes faktike. Në këtë kuadër, monitorimi shqyrton përqendrimin dhe shpërndarjen e nxënësve në institucionet arsimore dhe klasat përkatëse; regjistrimin, zonat e mbulimit dhe aksesin në institucione alternative; frekuentimin, vijueshmërinë, rrezikun e braktisjes dhe pjesëmarrjen në jetën shkollore; masat mbështetëse dhe parandaluese; si dhe mekanizmat e administrimit të të dhënave dhe bashkëpunimit ndërinstitucional.

Monitorimi synon të evidentojë problematikat dhe nevojat për ndërhyrje dhe të formulojë rekomandime konkrete për parandalimin e segregimit dhe garantimin e përfshirjes efektive dhe të barabartë në arsim.

BAZA LIGJORE DHE STANDARDET E VLERËSIMIT

E drejta për arsimim, parimi i barazisë dhe mbrojtja nga diskriminimi garantohen nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, aktet ndërkombëtare të ratifikuara, si dhe legjislacioni i posaçëm në fushën e mbrojtjes nga diskriminimi, arsimit parauniversitar, të drejtave të fëmijës dhe mbrojtjes së pakicave kombëtare.

Kuadri kushtetues dhe ligjor kombëtar

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, në *nenin 18*, sanksionon parimin e barazisë përpara ligjit dhe ndalon diskriminimin e padrejtë për shkaqe të tilla si gjinia, raca, feja, etnia, gjuha, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendja ekonomike, arsimore ose sociale dhe përkatësia prindërore, kur nuk ekziston një përligjje e arsyeshme dhe objektive. Ndërkohë *neni 57* garanton të drejtën për arsimim.

Ligji nr. 10 221, datë 04.02.2010, "Për mbrojtjen nga diskriminimi", i ndryshuar, përbën kuadrin e posaçëm ligjor për garantimin e barazisë dhe mbrojtjen nga diskriminimi. *Neni 1* i ligjit garanton mbrojtjen në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë dhe përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, si dhe çdo shkak tjetër.

Ligji parashikon ndër format e diskriminimit edhe diskriminimin ndërsektorial, diskriminimin strukturor dhe veçimin. Sipas *nenit 3, pika 16*, "veçimi" përbën formë diskriminimi kur një person ose grup personash ndahet nga të tjerët, pa një justifikim objektiv dhe të arsyeshëm, për të paktën një nga shkaqet e mbrojtura nga ligji. Ky parashikim merr rëndësi të veçantë në vlerësimin e situatave të segregimit ose ndarjes faktike në arsim.

Në mënyrë të posaçme, Kreu III i ligjit rregullon mbrojtjen nga diskriminimi në fushën e arsimit. *Neni 17* ndalon dallimin, kufizimin ose përjashtimin diskriminues në veprimtarinë arsimore dhe në trajtimin e nxënësve, përfshirë pranimin dhe vlerësimin e tyre. *Neni 18* vendos detyrime për marrjen e masave pozitive kundër diskriminimit në arsim, ndërsa *neni 19* ngarkon drejtuesin e institucionit arsimor me detyrime konkrete, ndër të tjera për ndërgjegjësimin mbi ligjin dhe afishimin e tij në një vend të dukshëm, luftimin e sjelljeve diskriminuese dhe trajtimin efektiv të çdo ankese për diskriminim brenda 30 ditëve nga paraqitja e saj.

Ligji nr. 69/2012, "Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë", i ndryshuar, në *nenin 5*, garanton të drejtën për arsimim, ndërsa në *nenin 6* parashikon parimet e përgjithshme të sistemit arsimor parauniversitar, duke përfshirë mbrojtjen e nxënësve nga çdo formë veprimi ose mosveprimi që mund t'u shkaktojë diskriminim, si dhe zbatimin e parimit të gjithëpërfshirjes dhe shanseve të barabarta për arsimim.

Ligji nr. 18/2017, "Për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës", parashikon detyrimin e institucioneve për të garantuar interesin më të lartë të fëmijës dhe mbrojtjen e tij nga diskriminimi. Në *nenin 18*, ky ligj garanton të drejtën e fëmijës për akses dhe frekuentim të arsimimit falas e cilësor, mbi bazën e mundësive të barabarta dhe pa diskriminim.

Ligji nr. 96/2017, "Për mbrojtjen e pakicave kombëtare në Republikën e Shqipërisë", njeh pakicën rome dhe pakicën egjiptiane si pakica kombëtare dhe garanton ushtrimin e të drejtave të tyre pa diskriminim dhe në kushte barazie, përfshirë edhe në fushën e arsimit.

Në kuadër të legjislacionit të posaçëm, në përgjigjen e përcjellë nga AKAP referohen gjithashtu aktet nënligjore dhe administrative që rregullojnë regjistrimin dhe organizimin e procesit arsimor, përfshirë Urdhrin e përbashkët nr. 292, datë 28.05.2019, për identifikimin dhe regjistrimin në shkollë të të gjithë fëmijëve të moshës së detyrimit shkollor, Urdhrin nr. 31, datë 28.01.2020, për miratimin e Rregullores për funksionimin e institucioneve të arsimit, si dhe Udhëzimin e Përbashkët të MAS dhe MEKI nr. 20, datë 13.08.2025, për vitin shkollor 2025-2026 në sistemin arsimor parauniversitar.

Kuadri ndërkombëtar i të drejtave të njeriut

Konventa e OKB-së për të Drejtat e Fëmijës, ratifikuar nga Republika e Shqipërisë në vitin 1992, përcakton detyrimin e shteteve për të garantuar të drejtat e çdo fëmije pa diskriminim. Në *nenin 28*, Konventa njeh të drejtën e fëmijës për arsimim mbi bazën e mundësive të barabarta, ndërsa në *nenin 29* parashikon se arsimi duhet të synojë zhvillimin e personalitetit të fëmijës, respektimin e të drejtave të njeriut, tolerancën, barazinë dhe miqësinë ndërmjet grupeve të ndryshme.

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ), në *nenin 14*, ndalon diskriminimin në gëzimin e të drejtave të garantuara nga Konventa, ndërsa *neni 2 i Protokollit nr. 1* garanton të drejtën për arsimim. Këto standarde janë të rëndësishme për vlerësimin e situatave që mund të sjellin ndarje faktike apo trajtim të pabarabartë të fëmijëve në sistemin arsimor.

Protokolli nr. 12 i KEDNJ, ratifikuar nga Republika e Shqipërisë, parashikon në *nenin 1* ndalimin e përgjithshëm të diskriminimit në gëzimin e çdo të drejte të parashikuar me ligj. Mbi këtë bazë, Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, në çështjen *X dhe të Tjerët kundër Shqipërisë* (kërkesat nr. 73548/17 dhe 45521/19, vendim i datës 31 maj 2022), konstatoi shkelje të nenit 1 të Protokollit nr. 12 për shkak të mosmarrjes së masave efektive desegreguese nga autoritetet shqiptare në shkollën "Naim Frashëri" në Korçë, ku nxënësit romë dhe egjiptianë përbënin pjesën dërrmuese të popullsisë shkollore. Vendimi i GJEDNJ-së përbën standard të drejtpërdrejtë referues për vlerësimin e situatave të përqendrimit dhe ndarjes faktike të trajtuara në këtë monitorim.

Konventa Kuadër për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, në *nenin 4*, garanton barazinë përpara ligjit dhe mbrojtjen e barabartë nga ligji për personat që u përkasin pakicave kombëtare, ndërsa në *nenin 12* kërkon marrjen e masave në fushën e arsimit për të nxitur mundësi të barabarta dhe njohjen e kulturës, historisë dhe identitetit të pakicave.

Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit Racor (CERD), në *nenin 2*, vendos detyrimin e shteteve palë për të ndjekur, pa vonesë, një politikë të eliminimit të çdo forme diskriminimi racor, ndërsa në *nenin 3* vendos detyrimin për parandalimin, ndalimin dhe eliminimin e çdo forme segregimi racor. *Në nenin 5*, shkronja "e", pika "v", Konventa garanton të drejtën e barabartë të çdo personi, pa dallim race, ngjyre apo origjine kombëtare ose etnike, për arsimim dhe kualifikim. Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit Racor, në Rekomandimin e Përgjithshëm nr. 27 mbi diskriminimin ndaj romëve, ka theksuar në mënyrë të veçantë rrezikun e segregimit të fëmijëve romë në sistemin arsimor dhe nevojën për masa aktive parandaluese e korrigjuese nga shtetet palë.

Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, ratifikuar nga Republika e Shqipërisë në vitin 1991, njeh në *nenin 13* të drejtën e çdo personi për arsimim, ndërsa *neni 2, pika 2* garanton ushtrimin e kësaj të drejte pa asnjë lloj diskriminimi bazuar në racë, ngjyrë, gjini, gjuhë, origjinë kombëtare a shoqërore apo çdo status tjetër.

Konventa e UNESCO-s kundër Diskriminimit në Arsim (1960), ratifikuar nga Republika e Shqipërisë në vitin 1963 dhe hyrë në fuqi për Shqipërinë më 1 mars 1964, është instrumenti ndërkombëtar i posaçëm kushtuar diskriminimit dhe segregimit në fushën e arsimit. *Neni 1* i Konventës përfshin shprehimisht ndarjen racore ndër format e diskriminimit në arsim, ndërsa *neni 3* detyron shtetet palë të eliminojnë dhe të parandalojnë çdo formë diskriminimi, përfshirë krijimin ose ruajtjen e sistemeve apo institucioneve arsimore të ndara.

Në tërësi, ky kuadër ligjor dhe institucional, kombëtar dhe ndërkombëtar, kërkon që regjistrimi, shpërndarja dhe përfshirja e nxënësve të realizohen në kushte barazie dhe pa diskriminim, duke vendosur mbi institucionet përgjegjëse detyrimin për të parandaluar jo vetëm ndarjen e qëllimshme, por edhe situatat që, në praktikë, mund të krijojnë ose ruajnë forma të ndarjes faktike.

METODOLOGJIA E MONITORIMIT

Raporti është hartuar mbi bazën e informacionit dhe dokumentacionit të administruar nga Agjencia Kombëtare e Arsimit Parauniversitar, si dhe të dhënave plotësuese të përcjella nga strukturat arsimore në nivel rajonal dhe vendor.

Informacioni i administruar është analizuar në raport me kuadrin ligjor kombëtar dhe ndërkombëtar për mbrojtjen nga diskriminimi dhe të drejtën për arsim, si dhe me praktikën institucionale të Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi në çështjet që lidhen me aksesin e barabartë në arsim dhe segregimin e nxënësve romë dhe egjiptianë.

Gjatë analizës është bërë dallimi ndërmjet përqendrimit të lartë të nxënësve romë dhe egjiptianë në institucione të caktuara dhe segregimit ose ndarjes faktike. Përqendrimi i lartë është trajtuar si tregues që kërkon shqyrtim të mëtejshëm të shkaqeve dhe efekteve të tij dhe jo, në vetvete, si provë e mjaftueshme për konstatimin e segregimit. Të dhënat e përcjella drejtpërdrejt nga strukturat arsimore rajonale dhe vendore janë përdorur si informacion plotësues për evidentimin e praktikave dhe problematikave konkrete dhe nuk janë përgjithësuar automatikisht për të gjithë sistemin e arsimit parauniversitar.

Monitorimi mbështetet në informacionin dhe dokumentacionin e vënë në dispozicion nga institucionet përgjegjëse dhe nuk ka përfshirë verifikime të drejtpërdrejta në terren. Në disa nga të dhënat e përcjella nga strukturat arsimore rajonale janë evidentuar mospërputhje ndërmjet totalit të raportuar dhe shumës së të dhënave të ndara sipas gjinisë, si dhe diferenca në bazën e raportimit sipas nivelit arsimor. Për këtë arsye, të dhënat janë paraqitur sipas burimit raportues dhe këto kufizime janë marrë në konsideratë gjatë analizës.

TË DHËNAT E PËRGJITHSHME MBI PËRFSHIRJEN E NXËNËSVE ROMË DHE EGJIPTIANË

Fëmijët romë dhe fëmijët egjiptianë në arsimin parauniversitar

Në vitin shkollor 2025–2026, në arsimin parauniversitar janë regjistruar gjithsej 339,257 fëmijë[1]. Nga ky numër, 3,372 janë fëmijë romë dhe 7,906 fëmijë egjiptianë, ose gjithsej 11,278 fëmijë romë dhe egjiptianë.

Në raport me numrin e përgjithshëm të fëmijëve të regjistruar në arsimin parauniversitar, fëmijët romë përbëjnë rreth 1%, ndërsa fëmijët egjiptianë rreth 2.3% dhe së bashku përfaqësojnë rreth 3.3% të totalit.

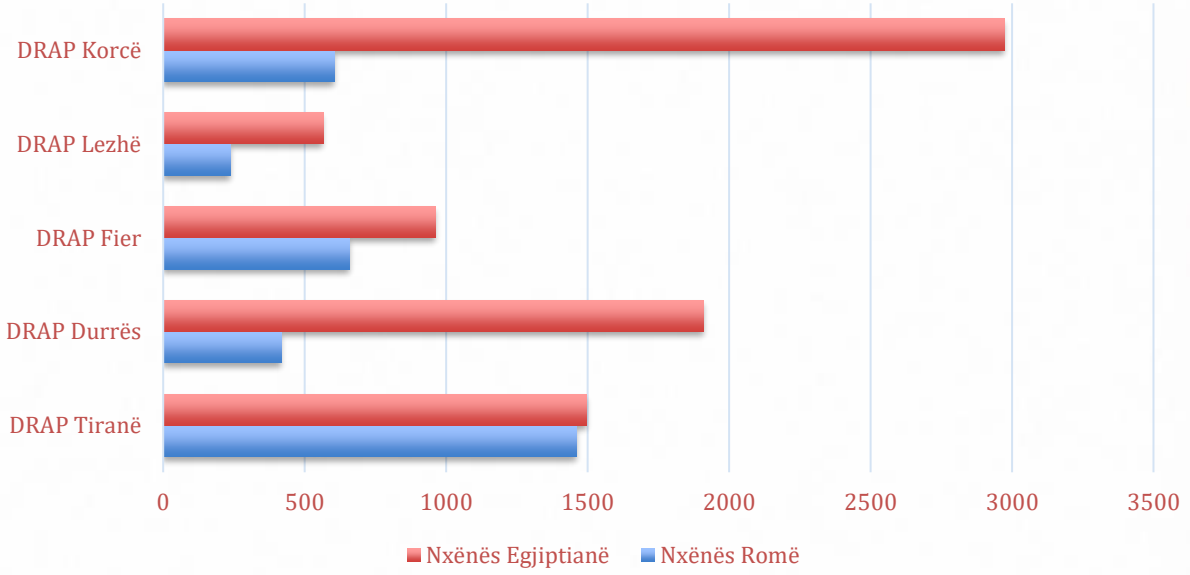

Figura 1. 2025 – 2026, numri i nxënësve romë dhe egjiptianë në Institucionet Arsimore

Shënim: Të dhënat paraqiten sipas informacionit të përcjellë nga DRAP-et. Në disa raste është evidentuar mospërputhje ndërmjet totalit të raportuar dhe shumës së të dhënave sipas gjinisë. Për këtë arsye, të dhënat janë paraqitur sipas burimit administrativ dhe mospërputhjet janë trajtuar si kufizim i informacionit të administruar.

[1] Instat

Shpërndarja e nxënësve romë sipas DRAP-ve

Për vitin shkollor 2025–2026, nga të dhënat e administruara për DRAP Tiranë, Durrës, Fier, Korçë dhe Lezhë raportohen gjithsej 3,372 nxënës romë, prej të cilëve 1,517 femra dhe 1,855 meshkuj.

Në DRAP Tiranë raportohen 1,462 nxënës romë, nga të cilët 688 femra dhe 774 meshkuj. Në DRAP Durrës raportohen 417 nxënës romë, nga të cilët 151 femra dhe 266 meshkuj. Në DRAP Fier raportohen 660 nxënës, nga të cilët 303 femra dhe 357 meshkuj. Në DRAP Korçë raportohen 595 nxënës romë në arsimin bazë, nga të cilët 270 femra dhe 325 meshkuj. Në DRAP Lezhë raportohen 238 nxënës, nga të cilët 105 femra dhe 133 meshkuj.

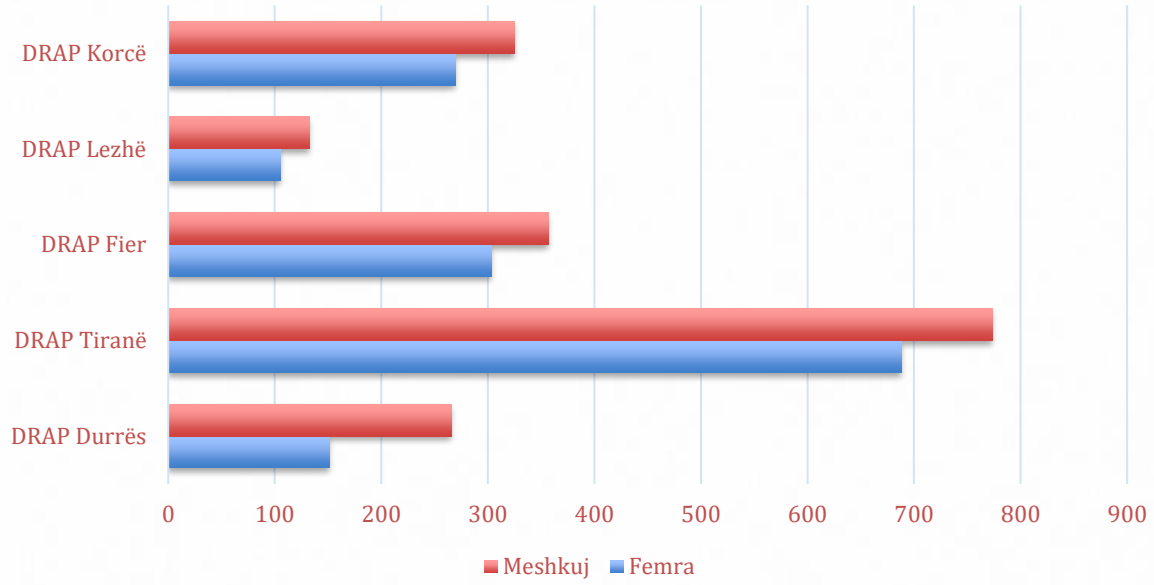

Figura 2. Nxënës rom në arsimin parauniversitar sipas gjinisë

Shpërndarja e nxënësve egjiptianë sipas DRAP-ve

Për vitin shkollor 2025–2026, nga të dhënat e administruara për DRAP Tiranë, Durrës, Fier, Korçë dhe Lezhë raportohen gjithsej 7,906 nxënës egjiptianë**.**

Në DRAP Tiranë raportohen 1,496 nxënës egjiptianë, nga të cilët 741 femra dhe 755 meshkuj. Në DRAP Durrës raportohen 1,910 nxënës, nga të cilët 903 femra dhe 1,007 meshkuj. Në DRAP Fier raportohen 963 nxënës, nga të cilët 494 femra dhe 469 meshkuj. Në DRAP Korçë raportohen 2,972 nxënës, nga të cilët 1,474 femra dhe 1,498 meshkuj. Në DRAP Lezhë raportohen 565 nxënës, nga të cilët 255 femra dhe 310 meshkuj.

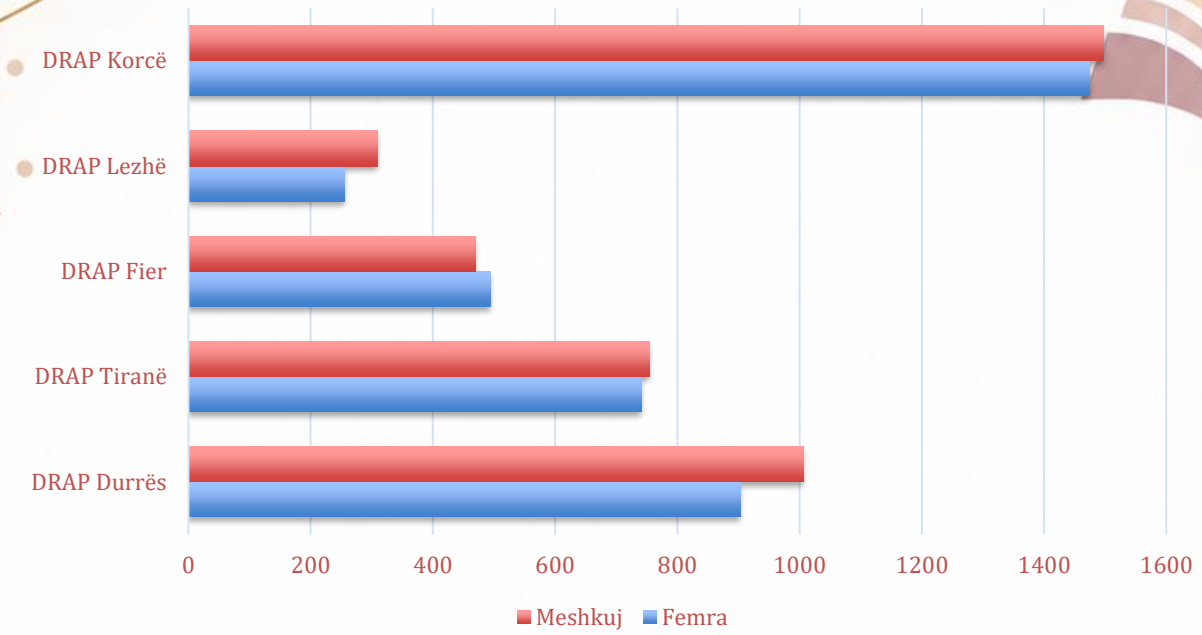

Figura 3. Nxënës egjiptian në arsimin parauniversitar sipas gjinisë

Standardi i GJEDNJ-së për segregimin në arsim

Praktika e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut përbën një standard të rëndësishëm për vlerësimin e segregimit të fëmijëve romë dhe egjiptianë në arsim. Në çështjen X dhe të tjerë kundër Shqipërisë**,** vendim i datës 31 maj 2022, Gjykata shqyrtoi situatën e shkollës "Naim Frashëri" në Korçë, e cila frekuentohej pothuajse ekskluzivisht nga nxënës romë dhe egjiptianë, dhe konstatoi shkelje për shkak të moszbatimit në kohë të masave të plota dhe efektive të desegregimit. Gjykata i kushtoi rëndësi jo vetëm origjinës së situatës, por edhe vazhdimësisë së saj dhe detyrimit të autoriteteve për të ndërmarrë masa konkrete për korrigjimin e ndarjes faktike.

Ky standard është relevant për monitorimin aktual, pasi evidenton se vlerësimi i segregimit nuk mund të mbështetet vetëm në ekzistencën ose mungesën e një politike të shprehur ndarjeje, por duhet të marrë në konsideratë edhe efektet faktike, kohëzgjatjen e përqendrimit dhe masat e ndërmarra nga autoritetet për adresimin e tij**.**

Përqendrimi, regjistrimi dhe shpërndarja e nxënësve romë dhe egjiptianë

Nga informacioni i administruar nga Agjencia Kombëtare e Arsimit Parauniversitar (AKAP), DRAP-et dhe ZVAP-et rezulton se situata e përqendrimit të nxënësve romë dhe egjiptianë ndryshon ndërmjet institucioneve dhe juridiksioneve arsimore. Pjesa më e madhe e strukturave arsimore deklarojnë se nxënësit romë dhe egjiptianë ndjekin mësimin në klasa të përbashkëta dhe se nuk janë krijuar klasa, grupe, turne, ambiente apo godina të veçanta mbi bazën e përkatësisë etnike.

Megjithatë, në disa institucione arsimore evidentohet përqendrim i lartë. Sipas të dhënave të AKAP-së, ndër rastet me përqindjen më të lartë janë shkolla “Hamit Mullisi” në Elbasan, me rreth 98.8%, “Liria” në Shkodër, me rreth 97.2%, “Shtodhër” në Kavajë, me rreth 90.4%, si dhe “Naim Frashëri” në Korçë/Pustec, me rreth 86.2% nxënës romë dhe egjiptianë në raport me numrin e përgjithshëm të nxënësve.

Raste të tjera me përqendrim të lartë ose prani të konsiderueshme të nxënësve romë dhe egjiptianë raportohen në shkollat “Xhezmi Delli” në Tiranë, “15 Tetori” në Vlorë-Himarë, “Drita Çomo” në Cërrik, “Sulë Misiri” dhe “Ptoleme Xhuvani” në Elbasan, “Ismail Qemali” dhe “Asdreni” në Pustec, “Qamil Gjuzi” në Rrogozhinë, si dhe në institucione të tjera në Krujë, Durrës, Vlorë dhe Lushnjë. Në informacionin e administruar përfshihet gjithashtu shkolla private “Amaro Tan” në Pogradec. ZVAP Peqin raporton praninë e shkollave dhe klasave me përqendrim më të lartë, pa paraqitur të dhëna të tjera specifike.

Sipas institucioneve raportuese, këto përqendrime lidhen kryesisht me shpërndarjen gjeografike të komuniteteve, vendbanimin e familjeve, zonat e mbulimit të shkollave, afërsinë me institucionet arsimore dhe karakteristikat social-demografike të zonave. Në rastin e shkollës “Shtodhër” në Kavajë, largësia nga shkollat e tjera dhe mundësitë e transportit raportohen si faktorë që ndikojnë në aksesin në institucione alternative, ndërsa për shkollën “Liria” në Shkodër përqendrimi lidhet me afërsinë e lagjeve “Liria”, “Tej Buna” dhe “Ajasëm”.

Regjistrimi i nxënësve realizohet nëpërmjet portalit e-Albania, mbi bazën e vendbanimit dhe zonës së mbulimit të institucionit arsimor. Në institucionet me përqendrim të lartë, mënyra e përcaktimit të zonave të mbulimit dhe alternativat që u ofrohen familjeve marrin rëndësi të veçantë në vlerësimin e aksesit efektiv në institucione të tjera arsimore.

Për të thelluar këtë analizë, KMD kërkoi nga Ministria e Arsimit informacion plotësues mbi zonat e mbulimit dhe alternativat e regjistrimit për 11 prej institucioneve arsimore të evidentuara gjatë monitorimit me përqendrim të lartë të nxënësve romë dhe egjiptianë. Nga të dhënat e administruara rezulton se mundësitë e regjistrimit ndryshojnë ndërmjet institucioneve dhe, në disa raste, edhe brenda së njëjtës zonë mbulimi, në varësi të rrugës ose zonës konkrete të banimit.

Për shkollat “Xhezmi Delli”, “Shtodhër”, “15 Tetori” dhe “Ptoleme Xhuvani”, në informacionin e administruar nuk evidentohet një institucion tjetër si alternativë regjistrimi. Për shkollën “Hamit Mullisi”, për pjesën më të madhe të zonës së mbulimit në sistem shfaqet vetëm kjo shkollë, ndërsa për disa rrugë shfaqet si alternativë edhe shkolla “Qemal Haxhihasani 2”. Për shkollën “Sulë Misiri”, për pjesën më të madhe të zonës së mbulimit shfaqet si alternativë edhe shkolla “Jorgji Dilo”, ndërsa për shkollën “Drita Çomo” shfaqet edhe shkolla “Aleks Buda”.

Për shkollën “Asdreni” shfaqet si alternativë shkolla “Naim Frashëri”, ndërsa për shkollën “Naim Frashëri” shfaqen si alternativa shkollat “Asdreni” dhe “Ismail Qemali”. Për shkollën “Liria” shfaqet si alternativë shkolla “Isuf Tabaku”. Për shkollën private “Amaro Tan” nuk zbatohen kufizime territoriale në përzgjedhjen e institucionit arsimor.

Për shkollën "Liria" në Shkodër janë shqyrtuar mundësi për riorganizimin e shpërndarjes së nxënësve, por masa e parashikuar nuk është realizuar për shkak të mungesës së dakordësisë së komunitetit. Sipas vlerësimit të raportuar nga ZVAP Shkodër, situata e kësaj shkolle nuk është klasifikuar prej saj si segregim.

Në disa juridiksione, përfshirë DRAP Fier, DRAP Durrës dhe ZVAP Berat, Devoll, Kuçovë e Maliq, deklarohet se nuk janë evidentuar klasa me përqendrim të lartë të nxënësve romë dhe egjiptianë.

Frekuentimi, vijueshmëria dhe pjesëmarrja në jetën shkollore

Institucionet raportojnë monitorim periodik të frekuentimit dhe vijueshmërisë së nxënësve romë dhe egjiptianë, me vëmendje të veçantë ndaj rasteve me mungesa të zgjatura ose në rrezik braktisjeje.

Ndjekja realizohet nga drejtuesit e institucioneve arsimore, mësuesit dhe shërbimi psikosocial, përmes evidencave të shkollës, kontakteve me familjet dhe, sipas rastit, bashkëpunimit me strukturat vendore dhe të mbrojtjes së fëmijëve. Për rastet që kërkojnë mbështetje raportohen ndërhyrje pedagogjike dhe psikosociale, plane individuale dhe komunikim i drejtpërdrejtë me familjet. ZVAP Rrogozhinë evidenton ndërhyrje të individualizuara për nxënësit në rrezik të mungesave të zgjatura ose braktisjes.

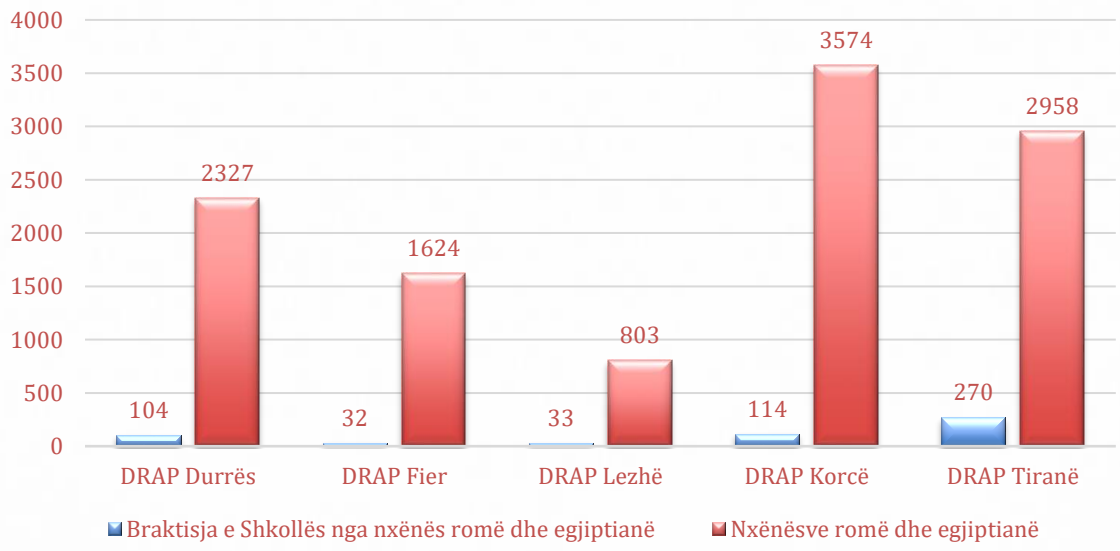

Figura 4. Raste të raportuara të braktisjes dhe tendencës për braktisje sipas DRAP-ve

Shënim: Për DRAP Korçë është raportuar "tendencë për braktisje", ndërsa DRAP-et e tjera kanë raportuar raste braktisjeje.

Për sa i përket pjesëmarrjes në jetën shkollore, institucionet deklarojnë se nxënësit romë dhe egjiptianë përfshihen në veprimtari edukative, kulturore, artistike, sportive dhe sociale së bashku me nxënësit e tjerë. Pjesëmarrja ndiqet nga drejtuesit, mësuesit, shërbimi psikosocial dhe, sipas rastit, mediatori kulturor, përmes evidencave të shkollës, vëzhgimeve dhe komunikimit me prindërit.

Në disa juridiksione raportohen edhe masa të posaçme për nxitjen e pjesëmarrjes kur evidentohen barriera. ZVAP Maliq raporton ndërhyrje në këtë drejtim, ndërsa ZVAP Dimal deklaron se nuk ka evidentuar mungesë të pjesëmarrjes së nxënësve romë dhe egjiptianë në aktivitetet e monitoruara. Nga informacioni i administruar nuk janë paraqitur në mënyrë të njëtrajtshme të dhëna numerike të agreguara për frekuentimin, rezultatet mësimore dhe nivelin e pjesëmarrjes në aktivitetet shkollore e jashtëshkollore sipas institucioneve arsimore.

Monitorimi dhe përdorimi i të dhënave administrative

Nga informacioni i përcjellë nga AKAP, DRAP-et dhe ZVAP-et rezulton se monitorimi i regjistrimit, frekuentimit dhe shpërndarjes së nxënësve realizohet përmes të dhënave administrative të shkollave, sistemit SMIP, statistikave periodike, verifikimeve në terren dhe informacionit të administruar nga drejtuesit e institucioneve arsimore, mësuesit dhe shërbimi psikosocial.

AKAP informon se, gjatë periudhës së regjistrimeve, ZVAP-et kryejnë monitorim periodik përmes sistemit SMIP për identifikimin e nxënësve të paregjistruar dhe orientimin e tyre drejt institucioneve arsimore sipas hartës së territorit në mbulim.

Në nivel vendor, institucionet raportojnë gjithashtu monitorimin e frekuentimit, mungesave, vijueshmërisë, rasteve në rrezik braktisjeje dhe nevojës për masa mbështetëse, në bashkëpunim me familjet, strukturat vendore, shërbimet sociale dhe organizatat partnere.

DRAP Tiranë evidenton përdorimin e Sistemit të Paralajmërimit të Hershëm (SPH) për identifikimin dhe ndjekjen e nxënësve në rrezik, ndërsa ZVAP Rrogozhinë raporton përdorimin e të dhënave të SMIP-it për krahasimin e regjistrimit me vijueshmërinë dhe identifikimin e rasteve që kërkojnë ndërhyrje. ZVAP Devoll deklaron se, përpara fillimit të vitit shkollor, drejtuesit orientohen që formimi i klasave të kryhet me short, me synim shmangien e krijimit të klasave të veçuara.

Për sa i përket përdorimit të SMIP-it, raportimet e institucioneve nuk janë të njëtrajtshme. DRAP Lezhë deklaron se sistemi përdoret për ndjekjen e regjistrimit, frekuentimit, vijueshmërisë, lëvizjeve dhe shpërndarjes së nxënësve sipas shkollave dhe klasave. DRAP Durrës raporton se në SMIP evidentohet individualisht nëse nxënësi është rom ose egjiptian dhe se, krahas tij, përdoret edhe sistemi ROMALB për monitorimin e regjistrimit, shpërndarjes, përfitimit nga masat mbështetëse dhe rasteve me rrezik social ose arsimor.

Në të kundërt, DRAP Fier, ZVAP Kavajë dhe ZVAP Pustec deklarojnë se SMIP-i nuk mundëson identifikimin ose gjenerimin e të dhënave sipas përkatësisë rome apo egjiptiane. Në këto juridiksione, informacioni për nxënësit e këtyre komuniteteve administrohet përmes statistikave, raportimeve dhe dokumentacionit të institucioneve arsimore, bazuar në vetëdeklarim.

ZVAP Elbasan evidenton se aplikimi për regjistrim nëpërmjet portalit e-Albania nuk përcakton përkatësinë komunitare të nxënësit. Regjistrimi kryhet mbi bazën e vendbanimit dhe zonës së mbulimit të institucionit arsimor, ndërsa monitorimi plotësohet, sipas rastit, me të dhënat e shkollave dhe verifikimet në terren.

Masat mbështetëse dhe parandalimi i braktisjes

Strukturat arsimore raportojnë masa për parandalimin e mungesave dhe braktisjes, përfshirë identifikimin e hershëm të nxënësve në rrezik, kontaktet dhe vizitat në familje, mbështetjen pedagogjike dhe psikosociale, planet individuale, punën shtesë me nxënësit dhe takimet ndërgjegjësuese me prindërit. Raportohen gjithashtu masa konkrete si sigurimi i teksteve dhe materialeve shkollore, mbështetja financiare dhe bursat, transporti, programet pas shkolle, mësimi plotësues dhe angazhimi i mediatorëve.

DRAP Durrës raporton zbatimin e programit të orëve shtesë, nga i cili kanë përfituar 135 nxënës romë dhe egjiptianë, si dhe përdorimin e sistemit ROMALB për ndjekjen e rasteve dhe masave mbështetëse. ZVAP Elbasan evidenton koordinimin me shkollat, Bashkinë dhe organizatat e shoqërisë civile për përfshirjen e fëmijëve të moshës së detyrimit shkollor, ndërsa ZVAP Pustec raporton ngritjen e grupeve të punës me pjesëmarrjen e shërbimit psikosocial, mediatorit kulturor, mësuesve, prindërve dhe organizatave partnere.

Në juridiksionin e DRAP Lezhë raportohen plane veprimi që përfshijnë identifikimin dhe ndjekjen e nxënësve, verifikimet në terren, kontaktet me familjet, monitorimin e frekuentimit dhe ecurisë mësimore, referimin për mbështetje financiare, sigurimin e teksteve falas dhe raportimin periodik.

Për sa i përket shkaqeve të mungesave dhe rrezikut të braktisjes, institucionet evidentojnë kryesisht vështirësitë ekonomike dhe sociale, problematikat familjare, mungesën e mbështetjes prindërore, migrimin dhe emigrimin, lëvizjen e familjeve dhe mungesën e motivimit për vijimin e arsimit. Në disa juridiksione raportohen gjithashtu faktorë si martesat e hershme, punësimi ose angazhimi i fëmijëve në moshë të hershme, mentaliteti tradicional dhe konfliktet familjare.

DRAP Lezhë veçon faktorët ekonomikë, familjarë, migrimin dhe punësimin e hershëm; ZVAP Shkodër raporton një rast të lidhur me rrethana social-ekonomike, migrim dhe faktorë individualë, ndërsa ZVAP Kurbin evidenton faktorë socialë, ekonomikë, familjarë dhe demografikë. ZVAP Pustec raporton praninë e faktorëve të rrezikut, por jo raste braktisjeje, ndërsa ZVAP Mirditë, Pukë, Kukës dhe Tropojë deklarojnë se nuk kanë raste aktuale braktisjeje.

Për parandalimin e ndarjes faktike, institucionet raportojnë regjistrimin sipas zonës së mbulimit, shpërndarjen e nxënësve në klasa të përbashkëta, monitorimin e përbërjes së klasave dhe frekuentimit, trajnimet e stafit dhe veprimtari ndërgjegjësuese për promovimin e tolerancës, respektit dhe bashkëjetesës. DRAP Fier deklaron se nuk janë evidentuar ndarje të nxënësve në klasa, turne, ambiente apo godina të veçanta, ndërsa DRAP Tiranë veçon për monitorim shkollën "Shtodhër" në Kavajë dhe institucione të tjera me prani më të lartë të nxënësve romë dhe egjiptianë.

Si rezultat konkret i ndërhyrjeve, ZVAP Peqin raporton rikthimin në shkollë të tre nxënësve të komunitetit egjiptian gjatë vitit shkollor 2025–2026. Sipas institucioneve raportuese, rastet e mungesave dhe braktisjes nuk janë lidhur prej tyre me trajtim të diferencuar, diskriminim apo segregim.

Në materialet e administruara, masat paraqiten kryesisht në mënyrë përshkruese dhe nuk shoqërohen në mënyrë të njëtrajtshme me tregues të matshëm për rezultatet e zbatimit të tyre.

Bashkëpunimi ndërinstitucional dhe planet e veprimit

Institucionet arsimore raportojnë bashkëpunim me njësitë e vetëqeverisjes vendore, Njësitë për Mbrojtjen e Fëmijës, shërbimet sociale, institucionet shëndetësore, organizatat e shoqërisë civile dhe aktorë të tjerë lokalë për identifikimin dhe ndjekjen e nxënësve në rrezik. Bashkëpunimi realizohet përmes shkëmbimit të informacionit, referimit dhe ndjekjes së rasteve, takimeve ndërinstitucionale, vizitave në familje dhe hartimit të planeve të ndërhyrjes.

Shërbimi psikosocial evidentohet si një nga strukturat kryesore për identifikimin e nevojave dhe ndjekjen e rasteve, ndërsa në disa juridiksione përfshihen edhe mediatorë kulturorë ose komunitarë.

Institucionet raportojnë gjithashtu hartimin dhe zbatimin e planeve të veprimit për promovimin e arsimit gjithëpërfshirës, parandalimin e braktisjes shkollore dhe forcimin e bashkëpunimit ndërmjet aktorëve të shkollës. Në ZVAP Mallakastër, shërbimi psikosocial raportohet se zbaton në fillim të çdo viti shkollor një plan veprimi të posaçëm për komunitetin rom dhe egjiptian. Në ZVAP Sarandë–Konispol–Delvinë janë hartuar plane masash që përfshijnë garantimin e aksesit të barabartë, parandalimin e braktisjes, objektivin "Braktisje 0", si dhe promovimin e tolerancës dhe mosdiskriminimit.

Në ZVAP Elbasan raportohet bashkëpunim me Bashkinë dhe organizatat rome dhe egjiptiane, përdorimi i mediatorit në shkollën "Hamit Mullisi", mbështetja me bursa dhe materiale shkollore, si dhe organizimi i një kampi veror për nxënës me problematika frekuentimi.

ZVAP Pustec evidenton përfshirjen e organizatave partnere dhe mediatorit kulturor në punën në terren, parandalimin e braktisjes dhe zbatimin e programeve mbështetëse. ZVAP Maliq dhe ZVAP Rrogozhinë raportojnë takime ndërinstitucionale, referim dhe ndjekje të rasteve, vizita të përbashkëta në familje dhe masa për rikthimin e vijueshmërisë së nxënësve.

Nga dokumentacioni i administruar rezulton se planet dhe masat e sipërpërmendura janë përshkruar në informacionet e institucioneve, por planet konkrete të veprimit dhe raportet e zbatimit nuk janë përcjellë në mënyrë të njëtrajtshme si dokumentacion shoqërues.

Ankesat dhe sinjalizimet

Nga informacioni i përcjellë nga AKAP, DRAP-et dhe ZVAP-et rezulton se, gjatë periudhës së raportimit, DRAP Fier, Durrës, Lezhë dhe Tiranë nuk kanë raportuar ankesa ose sinjalizime nga prindërit apo nxënësit lidhur me diskriminimin, trajtimin e pabarabartë, segregimin ose forma të tjera të përjashtimit të nxënësve romë dhe egjiptianë.

Përjashtim përbëjnë çështjet e referuara nga strukturat arsimore në Korçë, të lidhura me ndjekjen e zbatimit të vendimit të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut për situatën e nxënësve romë dhe egjiptianë në shkollat “Naim Frashëri”, “Ismail Qemali” dhe “Asdreni”. Sipas informacionit të AKAP-së, këto çështje vijojnë të ndiqen institucionalisht, ndërsa përqendrimi i nxënësve në këto shkolla lidhet nga strukturat arsimore me faktorë demografikë, zgjedhjen e familjeve dhe distancën nga institucionet e tjera arsimore.

Mungesa e ankesave ose sinjalizimeve për diskriminim dhe segregim përbën një element që duhet marrë në konsideratë, por nuk është e mjaftueshme, në vetvete, për të përjashtuar ekzistencën e barrierave ose situatave të ndarjes faktike. Për këtë arsye, vlerësimi i situatës kërkon monitorim aktiv dhe analizë të treguesve objektivë edhe në mungesë të ankesave individuale.

Në disa juridiksione raportohen gjithashtu probleme të transportit dhe aksesit në shkolla alternative, vështirësi në kalimin drejt arsimit të mesëm të lartë, nevoja për mbështetje psikosociale dhe mësimore, si dhe për mbështetje të vazhdueshme të vajzave rome për vijimin e shkollimit. Në disa raportime të DRAP Lezhë evidentohen gjithashtu faktorë familjarë dhe demografikë, vështirësi të integrimit social dhe raste të mundshme të sjelljeve diskriminuese nga bashkëmoshatarët.

Institucionet arsimore deklarojnë se nuk kanë evidentuar raste segregimi ose organizim të nxënësve në klasa, turne, ambiente apo godina të veçanta mbi bazën e përkatësisë etnike. Megjithatë, mungesa e një ndarjeje të organizuar ose të qëllimshme nuk është, në vetvete, e mjaftueshme për të përjashtuar ekzistencën e segregimit ose ndarjes faktike, e cila duhet të vlerësohet edhe në raport me efektet konkrete të organizimit dhe shpërndarjes së nxënësve.

Mungesa e ankesave për diskriminim kërkon gjithashtu të vlerësohet në raport me nivelin e njohjes dhe aksesueshmërisë së mekanizmave të ankimit. Ligji “Për mbrojtjen nga diskriminimi” parashikon detyrime konkrete për drejtuesit e institucioneve arsimore për ndërgjegjësimin mbi ligjin, afishimin e tij dhe trajtimin efektiv të ankesave për diskriminim brenda institucionit. Për këtë arsye, ekzistenca dhe funksionimi praktik i këtyre mekanizmave përbën një element të rëndësishëm për evidentimin dhe adresimin e rasteve.

Praktika institucionale e KMD-së në fushën e arsimit

Praktika e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi në fushën e arsimit përfshin shqyrtimin e ankesave dhe çështjeve të nisura kryesisht, si dhe veprimtari parandaluese dhe ndërgjegjësuese për garantimin e barazisë dhe mbrojtjen nga diskriminimi.

Gjatë vitit 2025, KMD ka trajtuar 50 çështje në fushën e arsimit. Në çështjet që kanë pasur si subjekte fëmijët janë evidentuar, ndër të tjera, problematika që lidhen me regjistrimin pa pagesë në çerdhet dhe kopshtet publike të fëmijëve romë dhe egjiptianë, përfitimin e bursave, si dhe situata që lidhen me segregimin ose ndarjen faktike në arsim.

Në trajtimin e problematikave të segregimit, KMD ka orientuar vëmendjen drejt përqendrimit të nxënësve në institucione të caktuara, mënyrës së organizimit dhe shpërndarjes së tyre, aksesit real në arsim dhe masave të nevojshme për shmangien e situatave të ndarjes faktike.

Krahas trajtimit administrativ të rasteve, KMD ka zhvilluar veprimtari informuese dhe ndërgjegjësuese me nxënës, prindër, komunitete, institucione vendore dhe organizata të shoqërisë civile. Në këtë kuadër përfshihen “Java Kundër Diskriminimit 2025” dhe aktivitetet e zhvilluara në Korçë lidhur me segregimin e nxënësve romë dhe egjiptianë.

PËRFUNDIME

Bazuar në informacionin e administruar nga AKAP, DRAP-et dhe ZVAP-et, si dhe në praktikën institucionale të KMD-së, monitorimi evidenton një situatë të diferencuar ndërmjet juridiksioneve arsimore. Strukturat arsimore deklarojnë se nuk kanë evidentuar raste segregimi; megjithatë, në disa institucione evidentohen nivele shumë të larta dhe të qëndrueshme përqendrimi, të cilat kërkojnë monitorim dhe vlerësim të posaçëm.

Përqendrimi dhe shpërndarja

Rastet e evidentuara në shkollat “Hamit Mullisi”, “Liria”, “Shtodhër”, “Naim Frashëri” dhe institucione të tjera tregojnë se përqendrimi i nxënësve lidhet me një sërë faktorësh, përfshirë vendbanimin, zonat e mbulimit, afërsinë me komunitetet, distancën dhe mundësitë e transportit. Përqendrimi i lartë nuk përbën, në vetvete, provë të segregimit, por mund të përbëjë një tregues të tij, veçanërisht kur paraqitet në nivele të larta dhe në mënyrë të qëndrueshme. Në këto raste, vlerësimi i situatës kërkon analizimin e faktorëve që krijojnë ose ruajnë përqendrimin, si dhe të ndikimit të tyre në aksesin dhe përfshirjen e barabartë të nxënësve në arsim.

Në rastin e shkollës “Liria”, niveli i raportuar i përqendrimit, rreth 97.2%, përbën një tregues që kërkon ndjekje të posaçme. Mosrealizimi i masës së parashikuar për riorganizimin e shpërndarjes, për shkak të mungesës së dakordësisë së komunitetit, evidenton nevojën për vijimin e përpjekjeve institucionale për analizimin dhe adresimin e faktorëve që ndikojnë në këtë situatë, përmes konsultimit, informimit dhe identifikimit të masave të përshtatshme dhe të realizueshme.

Të dhënat plotësuese të administruara nga Ministria e Arsimit mbi zonat e mbulimit dhe alternativat e regjistrimit tregojnë se mundësitë e zgjedhjes nuk janë të njëjta për të gjitha institucionet me përqendrim të lartë. Në disa raste nuk evidentohet një institucion tjetër si alternativë regjistrimi, ndërsa në raste të tjera alternativat lidhen me zona të përbashkëta mbulimi dhe janë të aksesueshme vetëm për një pjesë të familjeve.

Në këtë kuadër, zonat e mbulimit dhe mënyra e organizimit të regjistrimit përbëjnë elemente që duhet të merren në konsideratë në vlerësimin e krijimit ose ruajtjes së përqendrimeve të larta. Vlerësimi i aksesit efektiv në një institucion alternativ duhet të marrë parasysh jo vetëm ekzistencën formale të tij, por edhe zonën konkrete të banimit, distancën, mundësitë e transportit dhe kushtet reale të familjeve për ta ndjekur atë institucion.

Të dhënat dhe monitorimi

Raportimet evidentojnë përdorimin e SMIP-it dhe mekanizmave të tjerë për monitorimin e regjistrimit, frekuentimit dhe vijueshmërisë. Megjithatë, informacioni mbi funksionalitetet e SMIP-it dhe të dhënat sipas përkatësisë komunitare nuk rezulton i njëtrajtshëm. Janë evidentuar gjithashtu mospërputhje në disa të dhëna statistikore dhe mungesë treguesish të krahasueshëm mbi frekuentimin, rezultatet mësimore, braktisjen dhe vijueshmërinë.

Frekuentimi dhe masat mbështetëse

Institucionet raportojnë masa të ndryshme për parandalimin e mungesave dhe braktisjes, përfshirë mbështetjen pedagogjike e psikosociale, punën me familjet, programet shtesë, bursat, transportin dhe ndërmjetësimin. Megjithatë, rezultatet e këtyre masave nuk dokumentohen në mënyrë të njëtrajtshme me tregues të matshëm, çka kufizon vlerësimin e efektivitetit të tyre.

Dimensioni gjinor dhe rreziku i diskriminimit ndërsektorial

Të dhënat e administruara përfshijnë ndarje sipas gjinisë, ndërsa në disa juridiksione janë raportuar faktorë që mund të ndikojnë në mënyrë të veçantë në vijueshmërinë arsimore të vajzave, përfshirë martesat e hershme dhe faktorë socialë e familjarë. Megjithatë, informacioni i disponueshëm nuk mundëson një analizë të plotë krahasuese të frekuentimit, braktisjes, rezultateve dhe vijueshmërisë sipas gjinisë dhe përkatësisë komunitare. Për këtë arsye, dimensioni etni–gjini duhet të përfshihet më qartë në monitorimet e ardhshme, me qëllim identifikimin e rasteve ku disa faktorë diskriminues mund të ndërveprojnë njëkohësisht.

Bashkëpunimi dhe evidentimi i rasteve

Bashkëpunimi ndërinstitucional dhe përfshirja e shërbimit psikosocial, Njësive për Mbrojtjen e Fëmijës, shërbimeve sociale, organizatave dhe mediatorëve përbëjnë mekanizma të rëndësishëm për ndjekjen e rasteve. Megjithatë, dokumentimi i planeve dhe rezultateve të ndërhyrjeve mbetet jo i njëtrajtshëm. Mungesa e ankesave për diskriminim ose segregim nuk është e mjaftueshme për të përjashtuar situata të ndarjes faktike dhe duhet të shoqërohet me monitorim aktiv të treguesve objektivë.

REKOMANDIME

Në vijim të gjetjeve dhe përfundimeve të monitorimit, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi rekomandon marrjen e masave të mëposhtme, me fokus të posaçëm në parandalimin e segregimit dhe garantimin e përfshirjes së barabartë të nxënësve romë dhe egjiptianë:

Monitorim periodik i institucioneve me përqendrim të lartë

Të realizohet monitorim i posaçëm të paktën dy herë gjatë çdo viti shkollor në institucionet ku evidentohet përqendrim i lartë dhe i qëndrueshëm i nxënësve romë dhe egjiptianë, përfshirë institucionet e identifikuara në këtë raport. Monitorimi të përfshijë përbërjen e klasave, frekuentimin, mungesat, rezultatet mësimore, pjesëmarrjen dhe vijueshmërinë në nivelet pasuese të arsimit.

Masa aktive për adresimin e përqendrimeve shumë të larta

Për institucionet ku evidentohet përqendrim shumë i lartë dhe i qëndrueshëm i nxënësve romë dhe egjiptianë, të hartohen dhe zbatohen plane të posaçme për parandalimin dhe adresimin progresiv të ndarjes faktike.

Në veçanti, për institucionet ku nuk evidentohet një alternativë tjetër regjistrimi ose ku alternativat ekzistuese janë të kufizuara vetëm për një pjesë të zonës së mbulimit, të vlerësohet ndikimi i organizimit territorial, zonave të mbulimit dhe mënyrës së regjistrimit në krijimin ose ruajtjen e përqendrimit.

Planet të përfshijnë, sipas rastit, rishikimin e zonave të mbulimit, vlerësimin dhe sigurimin e alternativave efektive të regjistrimit, analizën e distancës dhe mundësive të transportit, konsultimin me familjet dhe komunitetin, përfshirjen e mediatorëve, si dhe përcaktimin e masave konkrete, afateve, përgjegjësive institucionale dhe treguesve të matshëm për ndjekjen dhe vlerësimin e progresit.

Parandalim i ndarjes faktike në formimin e klasave

Të monitorohet mënyra e formimit të klasave dhe të zbatohen kritere transparente, të njëtrajtshme dhe jodiskriminuese për shpërndarjen e nxënësve. Në institucionet me përqendrim të lartë, përbërja e klasave të verifikohet periodikisht, me qëllim parandalimin e krijimit ose ruajtjes së situatave të ndarjes faktike.

Unifikim dhe verifikim i të dhënave

Të unifikohet mënyra e mbledhjes, verifikimit dhe analizimit të të dhënave për nxënësit romë dhe egjiptianë dhe të sqarohen funksionalitetet e SMIP-it dhe raporti i tij me sistemet e tjera të monitorimit. Të përcaktohet një metodologji e njëtrajtshme raportimi, me tregues të krahasueshëm për regjistrimin, frekuentimin, mungesat, braktisjen, rezultatet mësimore dhe vijueshmërinë, duke respektuar parimin e vetëidentifikimit dhe mbrojtjen e të dhënave personale.

Paralajmërim i hershëm dhe ndjekje individuale

Të përdoren sistematikisht treguesit e paralajmërimit të hershëm për identifikimin e nxënësve me mungesa të përsëritura, në rrezik braktisjeje ose me vështirësi në vijueshmëri. Për çdo rast të identifikuar të dokumentohen ndërhyrjet e ndërmarra dhe rezultati i tyre, duke bërë dallimin ndërmjet mungesave, migrimit, transferimit dhe braktisjes shkollore.

Masa të posaçme për vajzat rome dhe egjiptiane

Të monitorohen në mënyrë të veçantë treguesit e frekuentimit, mungesave, braktisjes, rezultateve mësimore dhe vijueshmërisë në nivelet pasuese të arsimit, të ndarë sipas gjinisë dhe përkatësisë komunitare. Në rastet kur evidentohen faktorë rreziku, përfshirë martesat e hershme dhe rrethana të tjera social-familjare, të hartohen masa individuale mbështetëse në bashkëpunim me shërbimin psikosocial, strukturat e mbrojtjes së fëmijës, familjet, mediatorët dhe organizatat e shoqërisë civile.

Ndjekje e posaçme e situatës në shkollën "Liria"

ZVAP Shkodër, në bashkëpunim me AKAP-in, Bashkinë Shkodër dhe aktorët vendorë, të hartojë një plan të posaçëm për analizimin dhe adresimin progresiv të përqendrimit të lartë në shkollën "Liria". Plani të përfshijë konsultimin e strukturuar me familjet dhe komunitetin, vlerësimin e zonës së mbulimit, transportit dhe alternativave reale të shkollimit, si dhe afate dhe tregues të matshëm për ndjekjen e situatës.

Forcim i bashkëpunimit ndërinstitucional

Të formalizohet dhe forcohet koordinimi ndërmjet institucioneve arsimore, ZVAP-ve, njësive të vetëqeverisjes vendore, Njësive për Mbrojtjen e Fëmijës, shërbimeve sociale, shërbimit psikosocial dhe organizatave të shoqërisë civile për ndjekjen e rasteve në rrezik dhe të situatave me përqendrim të lartë. Sipas nevojës, në proces të përfshihen mediatorë romë dhe egjiptianë.

Procedura të qarta për ankesat për diskriminim

Institucionet arsimore të parashikojnë në rregulloret dhe procedurat e tyre të brendshme rregulla të qarta dhe të aksesueshme për paraqitjen, regjistrimin, shqyrtimin dhe ndjekjen e ankesave për diskriminim. Nxënësit, prindërit dhe stafi të informohen në mënyrë të qartë dhe të aksesueshme mbi procedurën e ankimit dhe institucionet ku mund të drejtohen.

Informimi dhe afishimi i Ligjit "Për mbrojtjen nga diskriminimi"

Drejtuesit e institucioneve arsimore të sigurojnë afishimin e Ligjit "Për mbrojtjen nga diskriminimi" dhe informacionit mbi mekanizmat e ankimit në vende të dukshme dhe të aksesueshme, si dhe zhvillimin periodik të veprimtarive informuese për nxënësit, prindërit dhe stafin lidhur me diskriminimin dhe mënyrat e raportimit të tij.

Zbatimi dhe ndjekja e vendimit të GJEDNJ-së

Ministria përgjegjëse për arsimin, në bashkëpunim me strukturat përgjegjëse të arsimit parauniversitar dhe Bashkinë Korçë, të vijojë marrjen e masave konkrete dhe efektive për zbatimin e vendimit të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut në çështjen "X dhe të tjerë kundër Shqipërisë", me fokus eliminimin e situatës së segregimit në shkollën "Naim Frashëri". Masat të shoqërohen me afate, përgjegjësi të përcaktuara, tregues të matshëm dhe monitorim periodik të përbërjes së nxënësve dhe efektivitetit të ndërhyrjeve.

Matrica për ndjekjen e rekomandimeve

Për të lehtësuar ndjekjen e masave të rekomanduara dhe vlerësimin e progresit në zbatimin e tyre, më poshtë paraqiten institucionet përgjegjëse, afatet orientuese dhe treguesit e verifikimit për secilin rekomandim.

Masa e rekomanduar	**Institucioni përgjegjës kryesor**	**Institucionet bashkëpunuese**	**Afati**	**Treguesi i verifikimit**
Monitorimi i institucioneve me përqendrim të lartë	AKAP	DRAP, ZVAP, IAP	Të paktën 2 herë/vit shkollor	Raporte monitorimi; të dhëna sipas shkollës dhe klasës
Plane për adresimin e përqendrimeve shumë të larta	ZVAP-të përkatëse	AKAP, DRAP, NJVV, IAP	Brenda 12 muajve	Plan i miratuar; vlerësim i zonave të mbulimit dhe alternativave efektive të regjistrimit; masa të dokumentuara për aksesin dhe transportin; raportim çdo 6 muaj.
Parandalimi i ndarjes faktike në formimin e klasave	Drejtuesit e IAP-ve	ZVAP	Çdo fillim viti shkollor dhe gjatë vitit sipas nevojës	Evidenca mbi përbërjen e klasave; verifikime nga ZVAP
Unifikimi i të dhënave dhe SMIP	Ministria përgjegjëse për arsimin	AKAP	Brenda 12 muajve	Metodologji/udhëzim i unifikuar; format standard raportimi
Paralajmërimi i hershëm	IAP-të	ZVAP, shërbimi psikosocial, NJMF	Në mënyrë të vazhdueshme	Evidenca të rasteve, masave dhe rezultateve
Monitorimi sipas gjinisë	AKAP	DRAP, ZVAP, IAP	Nga viti shkollor 2026–2027	Të dhëna të ndara sipas gjinisë dhe komunitetit
Shkolla "Liria"	ZVAP Shkodër	AKAP, Bashkia Shkodër, IAP, aktorë vendorë	Brenda 12 muajve	Plan i posaçëm; tregues progresi; raportim periodik
Bashkëpunimi ndërinstitucional	ZVAP-të përkatëse	NJVV, NJMF, IAP, OShC, mediatorë	Në mënyrë të vazhdueshme	Takime/referime të dokumentuara; plane ndërhyrjeje
Procedura për ankesat për diskriminim	Drejtuesit e IAP-ve	AKAP, ZVAP	Brenda vitit shkollor 2026–2027	Procedurë e reflektuar në rregulloren e institucionit; informacion i aksesueshëm për nxënësit, prindërit dhe stafin.
Afishimi dhe informimi mbi LMD	Drejtuesit e IAP-ve	ZVAP	Brenda 3 muajve	Verifikim i afishimit dhe aktiviteteve informuese
Zbatimi i vendimit të GJEDNJ-së	Ministria përgjegjëse për arsimin	AKAP, strukturat vendore arsimore, Bashkia Korçë	Sipas planit të masave, me raportim periodik	Masa të dokumentuara; të dhëna mbi përbërjen e nxënësve dhe progresin